Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ [illegible]ЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОР[illegible]ЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ [illegible] ЗЛУЧЕНИХ [illegible]ВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXX. — Чи[illegible] 133. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 10. червня, 1922. — VOL. XXX. No. 133. Jersey City, N. J., Saturday, June 10, 1922. — THREE CENTS

ХОЧУТЬ, АБИ УРЯД ВІВ[illegible]ЛЕВІ МАЙНИ [illegible]А О[illegible]

ВАШИНГТОН, 8. червня. — Се[illegible]тор [illegible] вніс в сенаті внесенне, щоби американський уряд [illegible] свій заряд та провадив добуванне мягкого вугля [illegible] як майнерський страйк не буде полагоджений [illegible] 20 до 30 днів.

Сенатор мав зробити сю пропози[illegible] уряду.

ЗА РЕФОРМОЮ БУД[illegible]НІЙ

СИНСИНАТІ, Огайо, 8. черв[illegible] конвенції будівляних юній, що відбуваеться те[illegible]ьною конвенцією Американської Федерації Пра[illegible] ради будівляних юній виступив з домаганнем [illegible] заложити загальноамериканську будівляну раду, яка малаби покласти конець всім неоправданим страйкам в будівлянім промислі та перевести другі поправки в будівляних юніях.

ТОРГОВЛЯ ВУГЛЄМ СЛАБНЕ ВІД СТРАЙКУ

ВАШИНГТОН, 8. червня. — Департамент (міністерство) торговлі подає свій звіт зі заграничної торговлі ріжними американськими виробами, з котрого виходить, що страйк вуглевих робітників сильно підорвав заграничну торговлю американським вуглєм. Лише два краї, а то Канада та Аргентина, ще й тепер споваджують американське вугілля.

СТРАЙКАРІ ПОКИДАЮТЬ ПИКЕТОВАННЄ

МАНЧЕСТЕР, Ню Гемшер, 8 .червня. — З огляду на те, що Найвисший Суд стейту видав тимчасову заборону уставляти сторожі (пикети) коло фабрики в часі страйку, текстильні робітники перший раз, від коли ведеться страйк, не уставили своХі пикет коло ткалень.

Страйк почався ще 13. лютого.

БОНУС ВЖЕ В СЕНАТІ

ВАШІНГТОН, 8. червня. — Законопроект про винагоженне для бувших жовнірів американської армії, який вніс був сенатор Мекамбер, уже переслано нині з комітету до повної палати сенату. Сенат по довшій дебаті постановив взяти його сейчас під увагу.

В справі бонуса промовляло сейчас кількох сенаторів. Межи ними самий внескодавець, сенатор Мекамбер, підніс, що проект не виливає з програми одної партії, але є межипартійним. Він обчисляв його кошти для американського народа на 3,845,659.481 долярів.

З противників бонуса промовляв межи инчими сенатор Андервуд, котрий обчисляв кошти відшкодовання на яких 6 до 7 міліярдів долярів. Однак, він зазначив, що настрій конґресу так сильно прихильний бонусови, що опозиції певно не вдасться повалити проекта.

ГАРДИНҐ ПРО АРЕНДУ НАФТОВИХ ТЕРЕНІВ

ВАШІНҐТОН, 8. червня. — Щоби відповісти на резолюцію сенату, ухвалену на внесенне сенатора Ла Фолета, президент Гардинґ предложив нині сенатови докладний звіт з арендовання застережених для вжитку американської военної фльоти нафтових теренів.

Президент заявив, що він в повні годиться на спосіб арендовання сих теренів міністерством війни та фльоти.

ЗЕЛІЗНИЧІ РОБІТНИКИ ДУМАЮТЬ ВІДНОСИТИСЯ ДО ГАРДИНҐА В СПРАВІ ОБНИЖУВАННЯ ЗАПЛАТИ

СИНСИНАТІ, 8. червня. — Виконавча Рада департаменту зелізничих робітників в Американській Федерації Праці застановляеться тепер над висланнем до президента Гардинґа відклику в справі обнижування заплати зелізничих робітників, зарядженого недавно Зелізничою Робітничою Радою Злучених Держав.

Зелізничі юнійні урядники думають віднестися з таким відкликом до президента Гардинґа, хоча вони знають, що президент Гардинґ не має власти змінити постанови Зелізничої Ради. В своїм відклику юнійні провідники подадуть, що теперішна робітнича заплата не вистарчає на веденне відповідного життя.

ДЕБАТА НАД МИТОВИМ ЗАКОНОМ

ВАШИНҐТОН, 8. червня. — По довшій дебаті над митовим законом, сенат постановив нині наложити високі мита на привіз заграничних машин до життя, щоби в той спосіб ухоронити американські машини від конкуренції дешевих заграничних виробів.

ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ СЕРБСЬКОЇ ПОЗИЧКИ ДЕРЖАВНОЇ

НЮ ЙОРК, 9. червня. — Ряд чорногорських національних орґанізацій в Америці вніс до нюйорських банкирів, що продають позичку югославянської держави, протест, в котрому противляться продаванню позички іменем Чорногорців.

В протесті говориться, що югославянська держава не має власти в Чорногорі, бо там існує независимий чорногорський уряд, та що Чорногорці не хочуть бути відвічальними за сербську позичку, бо Серби можуть вживати сеї позички для угнітання Чорногорців. Кромі сього підноситься, що фінанси Югославії є в скрутнім положенню.

(О подібну позичку від нюйорських банкирів просив недавно уряд Польщі).

СЕНАТ ЗА ДАЛЬШИМ ВЕДЕННЄМ ПРАЦІ ПРИ БУДОВІ КОРАБЛІВ.

ВАШИНГТОН, 7. червня. — Сенатовий комітет для видатків переглянув справу дальшої праці коло будови военних кораблів та постановив, вести далі будову всіх тих кораблів, яких не казала розібрати вашінгтонська межинародна конференція для обмеження морских зоружень.

ХОЧУТЬ МИТА НА ФРАНЦУЗЬКИЙ ТА НІМЕЦЬКИЙ ПОТАШ.

ВАШИНГТОН, 7. червня. — В конґресі зявилася депутація предуцентів поташу з Тексас і просила конґрес, щоби він наложив високе мито на французький та німецький поташ, бо німецьке та французьке поташове підприємство злучилися разом для виключення всякої конкуренції і при помочи німецького та французького уряду стараються захопити всю торговлю поташом в свою необмежену власть. Ся злука німецького та французького поташового промислу грозить пважною небезпекою американському поташовому промислови, в котрий вложено коло 30 міліонів долярів капіталу.

ОБЖАЛОВУЮТЬ ЧЛЕНІВ КУ-КЛУКС-КЛЕНА

ЛЮС АНДЖЕЛЕС, Каліфорнія, 7. червня. — Велика лава присяжних суддів видала обжалованнє проти 43 членів тайної орґанізації Ку-Клукс-Клена за недавний напад в повіті Інґелвуд, підчас котрого нападений боронився з оружем в руці й вбив заступника шерифа та ранив його сина. Межи обжалованими є всі головні урядники окружної орґанізації Ку-КлуксКлена.

Виданнє обжалования викликало велику сензацію в цілих Злучених Державах.

ЩЕ ОДИН ГЕТФІЛД ПОГИБ.

МАВНДСВИЛ, Вест Верджінія, 7. червня. — В ріці Огай найдено нині тіло Дж. Ф. Гетфілда, братанича Сида Гетфілда, що недавно погиб вбитий розбишаками, нанятими копальняними підприємцями. Тіло його було привязане до чотирох зелізничих підпор та мало кулю в чолі.

Власти підозрівають що його вбили бандити, подібні до тих, що врили його стрия.

УБИЛИ ТРОХ.

У стейтовій вязниці в Осінінґ, Ню Йорк, виконано в четвер кару смерти проти трох людий, засуджених на смерть. Всі вони були молоді люди і всі були засуджені за участь в розбишацьких нападах на людий, підчас котрих жертви потратили життя. Перший дав своє життє Юліюс Розевасер, 19-літний хлопчина, котрий брав участь в нападі на одного польського іміґранта, Яна Мазура. Два другі, Лібер та Ебаністо на імя, були засуджені за напад на одного старенького італійського торговця яриною.

ПОЛЬСЬКІ „ДЗЯЛАЧИ".

У військових маґазинах у Варшаві викрито численні надужиття, до яких уживано підроблених квітів. Один підозрілий о мальверсації, сержант Осовський, втік з арешту, другий сержант Будзінський, якого власне мали арештувати, застрілив себе досвіта на своїм ліжку.

АМЕРИКА ЖАДАЄ ВИЯСНЕННЯ ВІД ІТАЛІЙСЬКОГО АМБАСАДОРА.

ВАШНГТОН, 8. червня. — Італійський амбасадор Річчі заявив ся нині з радником своеї місії в департаменті стейту й відбув півгодинну конференцію зі секретарем Гюзом про свої недавні публичні виступи, в котрих він критикував американські закони про мито та іміґрацію.

Урядники департаменту дали до зрозуміння, що амбасадор не просв о авдієнцію, але був завізваний на неї секретарем стейту.

ПРОЦЕС ПРОТИ СТЕЙТОВОГО ҐУБЕРНАТОРА.

ВОКЕГЕН, Илиной, 8. червня. — На нинішній розправі проти стейтового ґубернатора Смола, обжалованого за надуживанне державних фидів для приватних цілий, вийшло на верха, що ґубернатор вживав державних гроший, щоби купити собі шери в двох банках, а потім ті банки злучити в один.

ЗЕЛІЗНИЧІ РОБІТНИКИ ПРОТИ ГАРДИНҐА.

ГАВСТОН, Тексас, 8. червня. — Конвенція юнії зелізничих пічкурів та машиністів ухвалила нині резолюцію, в котрій виступаеться проти президента Гардинга яко ворога робітників та взиваеться робітників, щоби вони не допустили до поновного вибору його президентом Злучених Держав.

Резолюція каже, що президент Гардинґ показався кілька разів ворогів юнійних орґанізацій.

НАЛЕТ САРАНЧІ.

Цілу долину ріки Фокс в центральних стейтах навістила срашна пляґа саранчі. Великі хмари сеї комашні спали на фарми. Крила комашні в леті справляли такий шум, що людям тяжко було чути розмову, а школи мусіли порозпускати дітий домів, бо наука була неможлива. В місцевости Орора населення вже від кількох днів тільки й робить, що збиває їх довшими бучками саранчу з дерев, в тім переконаню, що вони там нанесуть яечок, з котрих на другий рік виляже нове поколінне сеї страшної комашні. Саранча почуваеться хмарою на схід в напрямі міста Шікаґо.

УКРАЇНСЬКА ДЕМОНСТРАЦІЯ ПРОТИ СКІРМУНТА.

Польського міністра обкидано тухлими яйцями.

ВІДЕНЬ, 23. мая. (Вл. кор. „Свободи"). — Трох українських студентів зі Східної Галичини, всі бувші старшини УГА. доконали тут нині напад на польського міністра закордонних справ Скірмунта, який, повертаючи з Ґенуї до Варшави, від двох днів перебуває у Відні.

Скірмунт мав дати в готелі „Імперіяль" чай для віденських державних мужів та журналістів. Коли о пів до шестої пообіді польський міністр переходив через готельову ґалю, назустріч йому підвелися тих трох українських студентів (один з них був в українськім військовім однострої) і **обкидали його тухлими яйцями.** При цім студенти кричали на ввесь голос, щоб усі чули:

— Ти лайдаку, ти шахраю, ти гнобителю українського народу. Картоплю, яку ти нині жертвуєш Австрії, ти вкрав у голодуючих Українців у Східній Галичині!

Яйця були так добре цілені, що всі вони влучили в Скірмунта. Одно влучило йому в лоб і набило йому чималу ґулю. Решта розбилась об його спину й груди й забруднила йому одежу.

Студенти спокійно дали себе заарештувати й пояснили, що вони не думали робити нікого атентату, а **лише хотіли ще раз звернути світову увагу на справу Східної Галичини, яка мимо зусиль Лойда Джорджа не зістала вирішена в Ґенуї через польсько-французькі інтриґи.**

Арештованих студентів мають незабаром увільнити, бо їх виступ підходить лише під поняттє легкого ушкодженнє тіла (ґуля на лобі) й „злочинного ушкодження майна" (забруднена одежа), а за такі проступки досудового арештовання не належиться.

У Відні ця пригода викликала загальне співчутє до Українців і зле заховану злорадність на адресу Польщі. Хоч австрійський канцлер Шобер зараз і зложив Скірмунтові кондоленційну візиту й перепросив його за зроблену йому прикрість, але **ціла місцева преса недвозначно дає зрозуміти, що ця прикрість спіткала польського міністра по заслузі.**

СМЕРТЬ ВІД ВИБУХУ ҐАЗОЛІНИ

В Хемічнім ляборатори підприємства Нюкоа Батер Ко. в Бейоні вибух бубен, наповнений 50 ґальонами летничої ґазоліни. Вибух попарив тяжко трох людий так, що Алекс Смалей, молодий начальник хемічного відділу, помер наслідком попарень в шпитали, а два другі борються зі смертю.

БОЛЬШЕВИКИ ЗЛЯКАЛИСЬ ЦАРЯ ПЕТРА ВЕЛИКОГО ПО СМЕРТИ

ПАРИЖ, 8. червня. — По вістях про большевицькі грабіжі в церквах в Росії і на Україні, приходять тепер вісти про ограблюванне гробів святих і російських царів.

Перед своїм упадком большевики рішились на ограбленне з дорогоцінностий могил, які цілими століттями у Москалів вважалися святостю.

Тутешні дневники містять подробиці про сі нові грабунки.

Большевики отворили могили святих в церквах і могили царів і ограбили їх з дорогоцінностий.

Домовину цариці Анни Івановни, яка ціла була зі срібла, забрано в цілости.

З домовини цариці Катерини ІІ забрано дорогоцінний нашийник і перстені.

Большевики отворили теж віко домовини царя Петра Великого в катедрі св. Петра і Павла в Петрограді, але як побачили добре заховане його суворе лице, злякались і закрили наново домовину.

Таксамо творили вони домовини других царів. Їх тлінні останки викинули, а дорогоцінности забрали.

НОВІ ВІСТИ ДОНОСЯТЬ, ЩО ЛЕНІН ДІСТАВ ДРУГИЙ АПОПЛЕКТИЧНИЙ УДАР

ЛОНДОН, 8. червня. — Тутешній дневник Таймс одержав телеграму від свого спеціяльного кореспондента з Берліна, котрий доносить — як пише — з добре поінформованого жерела, що Ленін потрепів другий удар параліжу в понеділок вночі, та що др. Ферстер, звісний лікар й учений, заявив, що стан його здоровля є дуже поважний.

Далі він повідомляє, що Леон Троцький в дійсности захопив владу у свої руки, наслідком чого умірковані комуністи стратили тепер вплив в управі „державою".

АНҐЛІЙСЬКА АРМІЯ В ІРЛЯНДІЇ

ЛОНДОН, 8. червня. — Британське міністерство кольоній заявило, що британські війска поти будуть держати в обсаді територію Ірляндської Вільної Держави на південь від границі Олстеру, поки не мине небезпека наїзду шин-фейнерів на олстерську територію.

ЗАПИС АМЕРИКАНЦЯ ДЛЯ РОЗСЛІДУ ПРИЧИН СВІТОВОЇ ВІЙНИ

ГАҐА, столиця Голяндії, 9. червня. — Один Американець, котрий не хоче подати свого імени, дав невтральній комісії, яку основано для досліду над причинами світової війни, значну суму гроша на переведенне в життє її програми.

Бувший німецький цісар Вільгельм дуже зацікавився сею справою і постійно інформується про неї.

ТРУДНА СПРАВА З МІЖНАРОДНЬОЮ ПОЗИЧКОЮ ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ

ПАРИЖ, 8. червня. — Банкова комісія імовірно покине свій теперішній плян виробити міжнародню позичку для Німеччини.

Банкова комісія вірить, що така позичка могла би бути можлива тоді, якби зменьшено военні відшкодовання, які версайська мирова конференція наложила на Німеччину. Вона поставила таке предложенне і на аліянтській комісії военних відшкодовань Анґлія, Італія й Бельґія приняли його, а відмовилась приняти одна Франція.

Одначе Франція заступає більшість інтересу в комісії відшкодовання, бо їй приписано 52% відшкодовання, длятого її заяву не вважають заявою меньшости але заявою більшости і тому банкова комісія почуваеться безрадною і хоче кинути гадку про міжнародню позичку для Німеччини.

ВІНЧАНИ ЄСЕРБСЬКОГО КОРОЛЯ

БІЛГОРОД, столиця Сербії (Югославії), 8. червня. — Нині відбулось тут з великою парадою вінчанне сербського короля Александра Караджорджевича з дочкою румунського короля Марією.

ХТО РОЗБИВАЄ РОБІТНИЧУ ЄДНІСТЬ?

БОЛЬШЕВИЦЬКА ТАКТИКА ПРИЧИНОЮ ТОГО, ЩО З ОБЄДНАННЯ ТРОХ ІНТЕРНАЦЮНАЛІВ НІЧОГО НЕ ВИЙШЛО.

БЕРЛІН, 23. мая. (Вл. кор. „Свободи"). — Нині тут зібралася „девятка", складена по три члени від кождого з трох робітничих Інтернаціоналів (амстердамського, віденського та московського), щоб вирішити справу скликання спільного конґресу всіх Інтернаціоналів для утворення спільного соціялістично-робітничого фронту в цілім світі.

Нарада, як і треба було сподіватись, скінчилась нічим. Вже на початку засідання московський представник Радек виступив з нарікданнями на німецький уряд, який нібито перешкоджає йому працювати на користь світового конґресу. На це йому цілком слушно відповіли, що німецький уряд очевидно не може розріжнити де кінчається Радек-аґент московсько-большевицького уряду й де починається Радек-представник третього Інтернаціоналу. Заплутатись тутнетрудно, а тому на цім ґрунті можуть виникати й непорозуміння.

Відтак виступив з добре обґрунтованою заявою провідник другого Інтернаціоналу Анґлієць Макдоналд. Він сказав, що другий Інтернаціонал згодився на скликанне спільного конґресу тільки під певними умовами. Насамперед, третій Інтернаціонал (московський) мав дати докази, що він щиро й чесно прагне утворення спільного фронту. Діяльність комуністів у ріжних країнах показала, що ґасло спільного фронту є для них лише знарядєм до осягнення цілком иншої мети. Тактика розсаджування робітництва продовжується далі, поневоленне Грузі совітським урядом триває далі, робітничі зібрання та конґреси зриваються далі. При таких умовах ҐАСЛО ЄДИНОГО ФРОНТУ Є ЛИШЕ ОБШАХРОВАННЄМ ПРОЛЄТАРІЯТУ, И ДРУГИЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ НЕ МОЖЕ БРАТИ УЧАСТИ В ЦІМ ОШУКАНСТВІ НА ВЕЛИКУ СКАЛЮ.

По довшій дискусії, в якій брали участь Макдоналд, Радек і представник віденського Інтернаціоналу Адлер, Радек заявив, що коли на цім засіданні не буде винесено постанови про скликанне всесвітнього конґресу, тоді комуністи вийдуть зі складу „девятки". Кінець-кінцем цей вихід і доконано, бо тої негайної постанови, якої бажалося Радекові, „девятка" так швидко не могла винести.

Так скінчилась невдала спроба встановити єдиний фронт між соціялістами щирими і чесними та соціялістами нещирими й нечесними.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіти і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗВІТ КОНТРОЛЬНОЇ КОМІСІЇ ПОЗИЧКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ.

Дня 6. червня, 1922, Контрольна Комісія перевела вдруге точну контролю всіх книжок доходів і розходів фінансового діловодства Місії Галицького Правительства і знайшла як слідує:

До дня 6. червня 1922 вплинуло на Позичку		$110,747,00
Відіслано на руки д-ра Е. Петрушевича	$72,649,40	
На чековій книжці знайдено	21,602.39	
Видатки: За цілий час Місії, Платні урядників, офіс, меблі, рент, світло, телефон, друки, телеграми, стемпси, канцелярійні прибори, подорожі і т. п.	16,495,21	$110,747,00

Притім мусимо зазначити, що всі книги проваджені взірцево, і на всі видатки знайдено відповідні біли, за що належиться повне признанне і подяка д-ру Л. Мишузі за його щиру безкорисну народню працю.

Вашинґтон, Д. К., 6. червня, 1922.

ЗА КОНТРОЛЬНУ КОМІСІЮ:

о. Лев Левицький, Семен Ядловський, Іван Борисевич, Омелян Кульчицький.

ВУГЛЕВІ БАРОНИ ПОПАДАЮТЬСЯ.

Секретар торговлі Гувер предложив конґресови справозданне зі своїх заходів коло полагодження вуглевого страйку та зі своїх розслідів про положенне в углевім промислі.

Щодо першого, то тут, як се можна було сподіватися, маємо потвердженнє урядової невдачі коло полагодження задержання продукції в сім основнім промислі. Друга частина донесення зате богато цікавійша. Вона відноситься до питання скількости припасів вугля, котре було досі спірним питанем межи представниками вуглевих підприемств та представниками робітничих юній .Перші все твердили, що копальні заощадили великі припаси вугля, які вистарчуть на найдовший страйк. Другі звертали увагу фабрикам та суспільности, що з заощадженого вугля богато нема, що незадовго почнеться вуглева голоднеча, яка відобється передусім в той спосіб, що ціни на вуголь почнуть підноситися в гору. Урядовий звіт міністра торговлі рішає сю суперечку на користь юнійних провідників. Секретар Гувер стверджує все, що говорили в своїх осторогах юнії. З урядових обчислень виходить, що тепер є в Америці всего яких 32 міліони тон готового вуґля. Колиб рахувати, що Злучені Держави зуживають по десять міліонів тон на тиждень, то вийде, що ощаджені припаси мусілиб вичерпатися за які три тижні, якби тимчасом ніякого вугля не добувано. Так воно, очевидно, не буде ,бо в мягковугольнім промислі ще є богато неюнійних робітників, що скебують проти власних товаришів праці, але ся скебівська робота певно богато справи не поліпшає. Нігде правди діти, що Злучені Держави стоять перед вуглевим голодом та високими цінами на половну поживу промислового орґанізму краю.

Рівночасно уряд зазначує свою невдачу щодо установлення цін на вуголь. Установляти такі ціни уряд не має права. Прийшлося йому робити добровільною дорогою то, що він не міг зробити через урядовий примус. Треба було порозуміватися з поодинокими властителями копалень та великими торговцями вугля й від них видобувати обіцянки не підносити цін на вуголь. Недавно уряд говорив зі запалом про свої зусилля і ручив, що йому вдасться довести до здержання зросту цін на вуґоль дорогою добровільної згоди купців та продуцентів. Тепер знов виходить з предложеної конґресови заяви Гувера, що всі сі заходи скінчилися нічом і уряд не має надії удержати на довго теперішних цін на вуголь.

Значить, американський народ станув тепер в скрутнім положенню. Йому лишаються дві дороги: або ухвалити закон, надаючий урядови право установляти ціни на вуголь, або довести до полагодження непорозуміння межи робітниками та властителями копалень. Перша дорога довга й тяжка та вона певно не вдоволилаби підприемців, котрі не згодяться без опору на те, щоби хтось їм диктував ціни на вуголь. Друга дорога їм теж не мила, бо вони волілиб продовжити страйк до повної здачі робітничих юній. В той спосіб ті, що провокували робітників на страйк, самі опинилися в западни, котру копали на робітників. Коли страйкуючі робітники видержуть в своїй солідарній боротьбі, то трудно припустити, щоби вуглеві барони могли добутися з матні, в котру попалися.

З ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Комуністична партія.

І Підкарпатська Русь не могла не йти з духом часу та, хоч відстала культурно та економічно далеко поза всіми сусідами, мусіла витворити свою комуністичну партію. Але через поплутані національні відносини та через вищий освітний уровень мадярського по народності робітництва партія не стала висловом політичного руху лівого крила руського робітництва, але висловом, так сказатиб „єдиного, неділимського" мадярського руху під знаком пятикутної звізди.

Історія партії датується від перевороту в падолисті 1918. За часів большевицького правління на Мадярщині вона лиш що стала поростати в піря, як прийшов розвал мадярської совдепії й по короткім часі територію обсадили Чехи. Комуністи присіли тихо. Аж з початком 1920 р., коли тодішний адміністратор Підкарпатської Руси Брейха, давнійше зелізничий австрійський урядник, якому нещасна доля дала в руки провід на Підкарпатській Руси, а Прага острий наказ попирати все русске (в великоруськім розумінню) та соціялістичне, зачав шукати союзників проти роботи Жатковича й товаришів, виринули й комуністи. Тоді звали вони себе соціял-демократами. До орґанізації робітництва взялися всею форсою. Мали тоді до розпорядимости дуже богато мадярських еміґрантів зпід гортіївського режіму, **з Москви через Відень одержували правильно грошеві допомоги,** звідтиж виписували аґітаторів і терористів для орґанізації всего робітництва. Відомий ту всюди випадок, що на порученя тутешної соц.-демократичної партії один с.-дек. поїхав до Києва та звідти одержав для передання Мондокови (головному комун. аґітаторови) 300,000 ч. кор.

Мадярська еміґрація та мадярська інтеліґенція радо працює для цеї партії, бо вона все ще й на довго ще потім не закидає й не закине думки злуки всіх „мадярських" земель, цебто тих, що до 1918 були під мадярським правліннєм. А щоби розсаджувати нові обставини, підсичувати як найбільше невдоволення теперішним станом, на це найкраще надається програма й тактика комуністичної партії.

Аджеж тутешні комуністи сейчас оголосили, що згідно з їх програмою народ через соціяльну революцію може здобути все, бо все йому правно належиться: вся земля, ліси, хваорики й т. д. Як і коли це все має статися, комуністи не казали, їм важне було кинути гасло як іскру в бочку пороху.

Демаґоґією, підкупством, терором зорґанізували вони руське робітництво по всіх фабриках та центрах. І так: **В Ужгороді** — професійні союзи: шевський та кравецький, ремісники, частину робітників тартаку, фабрики меблів, електровню, дві спіртові фабрки, та всіх друкарів; **в Перечині**—фабрики мішаних виробів; **в Жорнаві** тартак, **в Анталовцях** тартак та лісові робітники, **в Сваляві** мішана фабрика, **в Жденьові** тартак, **в Мукачеві** фабрика тютюну та инші і друкарі, в **Довгім** зелізна фабрика й тартак, в **Густі** електровна, в **Солоївні** соляні бані, в **Бичкові** фабрика зеліза, в **Косовській Поляні** фабрика зеліза — все це підпало впливови комуністів.

Та минали роки, а обіцянки комуністів не сповнялися. Люде, що вертали з большевицького соціялістичного раю оповідали страшні річи про голод і нужду. Навіть темне населення зрозуміло ся на демаґоґії та зачало поволи відтягатися від виступів з комуністами. Москва зачала менше й рідше посилати грошей. В Жжгороді та в инших місцевостях зачинає робітництво гуртами переходити до соціялдемократичної партії, яка для заспокоєння мадярського робітництва, закладає окрему мадярську секцію (про це вже була мова). Свій орґан „Карпатську Правду" зачали комуністи видавати лиш на однім листку та й то неперіодично. І на конґресі 19. лютого с. р. в Ужгороді жалувався секретар партії Зайдлер, що партія видала на „Правду" 17.630 кор., а зібрала передплати лиш 3.541 кор. за рік. Партія — говорив Зайдлер — не має великого числа членів, не вписуються члени Русини. А члени Русини нарікали, що руська секція не стараеться о культурне піднесення руського робітництва й селянства. У всіх орґанізаціях стоїть як не Мадяр то Жид.

Комуністи вхопилися способу ратунку. Користаючи з закону про вивласнення даваної в аренду землі (понад 25 морґів) ходять по селах та роблять письменні просьби селянам, які арендують поле у своїх таки сусідів, що мають також лиш декілька морґів та винаймали їм лищ нераз із милосердя, щоби ті поля перейшли на власність арендаря, бо це йому належиться. В той спосіб позбирали знов прихильників, які однак по відкиненню просьби судом, знов від комуністів відпадають. Але часто бувають випадки, що арендатор не хоче аж судово доходити „своєї землі", але домагається видачі від власника сейчас і приходить до бійки. Так большевики переводять тут своє славне „разслоеніе" села, то є викликання антаґонізму бідних та богатих. Але що богатих ту не має, бо на землю богатий ту ерар, церков, Жид або Мадяр, а з Русинів не має богатих, то виходить, що комуністи напустили бідних на бідних.

Найвизначнійшими провідниками є ужгородський адвокат Мадяр Д-р Ґаті. Замітний факт, що скоро по часі, коли він став провідником комуністів, збудував його батько, що до недавна торгува лиш мукою, першорядну крамницю на першій вулиці Ужгороду. Цей дивний склад обставин також відганяє людей від комуністів. Другим провідником є Іван Мондок, недовчений учитель, що був якийсь час в полоні в Росії, де аванзував на аґітатора. Тепер він тут аґітатор і редактор „Карпатскої Правди".

Будучности партія перед собою не має жадної. Її гасла перелунали й поза порожним звуком не дали нічого, до того зпоза нею показався славетний „мадяр орсаґ" (мадярська держава). Ті робітники й селяне, яких ще держить при партії темнота чи терор з часом розбіжаться й останутъ провідники-ґенерали без війска.

Але на разі комуністи каламутять воду й буцім то під гаслом боротьби з буржуазним правительством ведуть боротьбу з новим ладом з одної сторони Мадяре за злучення мадярських земель, а з другої Жиди для вратування поля попису свого капіталу, який безпощадно чимраз більше є випираний чеським капіталом.

Крім згаданої „Карпатскої Правди" видає партія „Мункас Уйсад" (Робітника ґазета). Як згадано, звалася партія з початку с.-децька, потім „международна соціялістична" з орґаном „Правда", а потім „окмуністична партія Карпатської Руси" з згаданим орґаном „Карпатска Правда". Партія є секцією III. інтернаціоналу з дорадчим голосом.

Як сильна останніми часами партія, хай посвідчить факт, що при поході І. травня в Сваляві, одним із найсильнійших центрів партії, взяло участь правда 120 учасників, того однак всего 20 дорослих, решта діти.

НА ФОНД ФЕДАКА.

Андрій Блащук з Detroit, Mich., прислав $2.00

Попередно оголошено $20.50

ЗАГАЛЬНА СУМА $22.50.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ПРОМОВА ДОБР. В. Р. ВУДА НА УКРАЇНСЬКІМ МАСОВІМ ВІЧУ ПІСЛЯ ДЕМОНСТРАЦІЇ У ВІННІПЕҐУ, 22. ЦВІТНЯ, 1922.

Mr. Chairman, Ladies and Gentlemen.

I am very glad to have been honored by the committee in charge of this meeting with an opportunity to take part in the appeal which is being made and particularly to second the resolution which has been read. I think it would have been a mistake to have confined this protest to the Ukrainian population alone for I feel sure that if they could know the circumstances, a very large proportion of the Anglo-Saxon population of the province would be very glad to co-operate with them. It is an appeal for fair play and the people of Manitoba, both in town and country believe in fair play just as the Ukrainian people do and we are here to co-operate with you at this time.

I may say that I have had particularly good opportunity of getting to know the Ukrainian people of Manitoba fairly well in my capacity as secretary of the United Farmers of the Province. In that organization we have some forty locals, a majority of the members of which are of Ukrainian race, and I have met with them in their local gatherings in practically every part of the Province where they are settled. I haev been impressed with what I may call their genius for democracy. In their community gatherings they not only listen attentively and respond to the addresses of public speakers but from along themselves there are always a number who are ready to discuss questions of public interest. I believe in this respect they really are setting the pace for people of other races in the province and that it would be well for all of us if we were as readily responsive as they are.

I would like to say, Mr. Chairman, that I recall very well the first address I ever heard in the Ukrainian language. I knew little of the language then and I o not know very much more now but I was struck with the repetition of one word which occured in sentence after sentence. It was the word "braterstvo". At the close of the meeting I took the opportunity of inquiring what the word meant and I learned that it stood for brotherhood. And as I became better acquainted with the Ukrainian people I learned that there is a very real Ukrainian brotherhood, ties of race and language and Fatherland and history and folk-lore that bind the people of that race together, and now in Canada these people have come to jin in the wider brotherhood of the life of the Dominion; the Canadian braterstvo, if I may so call it, and they are taking their place in a very fratifying way according to their opportunities in the citizenship of this great land.

At the same time it is good to find that they are not forgetting the older land from which they came. They carry it still in their hearts with loving remembrance and still keep in touch with what is happening across the sea. We appreciate that. Being Scotch I could not help appreciating that kind of thing. No one who comes from the Highlands or the Islands of Scotland could help that and so we are interested in the cause which calls this great procession and public meeting together to-day.

I may say, Mr. Chairman, that the thing which has impressed me most to-day is not the banners and the colors of the procession but two other things. The first was that in conversation with one man of this company I was told of his mother and three sisters done to death under the awful conditions which have been created in East Galicia during the past few months. The second was that while some of these speakers have been addressing this meeting, tears were to be seen on many of the faces before me as they thought of other faces which they would never more see on earth. This is no mere matter of colors and banners. It is a deep appeal from the souls of the Ukrainian people of this city.

As I understand the resolution, it is not an expression of the fighting spirit. You do not want to fight. You wand if possible a peaceful and constitutional settlement of the difficulties that prevail in your native land. You are appealing through the Canadian Government and through the British Government to the great world conference of nations at Genoa, asking them simply to look into the heart of the situation to find out what the conditions are and to make such adjustments as shall secure to the people of your race in their ancient Fatherland, peace and freedom and the rights of self government. I have no hesitation in saying that if the people of Manitoba, town and country could know of your appeal it would receive practically universal support. So far we who are here have any claim at all to represent that population we are wholeheartedly with you. We support the proposition, and with these words I beg to second the resolution which has been presented.

ЩО ДУМАЮТЬ АЛІЯНТИ ПРО РОЗВЯЗКУ ДЕРЖАВНОГО СТАНОВИЩА СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ?

[illegible]вська польська ґазета „Хвиля" (яку видають Жидисіоніс[illegible] у виданню з 14. мая с. р. в статті під заг. „ЧОМУ ЛОЙД [illegible]ОРДЖ ПОРУШИВ СПРАВУ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ", подає [illegible]мації свого варшавського кореспондента, які він одержа[illegible] [illegible]шавських кругів „зближених до дипльоматії великодер[illegible]

Про [illegible]праву — пише „Хвиля" — одна визначна чужинецька ос[illegible] [illegible]аршаві мала сказати:

„Брита[illegible] [illegible] уряд вважає конечним полагодженнє спірних терито[illegible] справ на східнім пограничу польської держави, щоб [illegible] [illegible]онець неспокоям, що на тім тлі можуть грозити Евр[illegible]

„В перші[illegible] [illegible]ить тут о Виленщину, до якої зголошує претенсії [illegible]днаке переведені на тій землі вибори проти приятел[illegible] [illegible]д Лондону, Парижа й Риму, а в слід за тим прийнят[illegible] [illegible]ьким соймом ухвал щодо прилучення сеї землі до Пол[illegible] [illegible]еможливили якунебудь угодову полагоду спору. В тім [illegible]лядати головної причини ґенуенських заповіджень Лой[illegible] [illegible]орджа.

„Справа Вил[illegible] [illegible]тяжіла в фатальний спосіб на полагодженню СХІДНО-[illegible]ЬКОГО ПИТАННЯ. Правдою є, що Анґлія й Італія н[illegible] зовсім про відданне сього краю Росії. Се так зрозу[illegible] [illegible]які коментарі в сій справі злишні.

„Досвід оста[illegible] [illegible]пише дальше „Хвиля" — з т. зв. „военними держа[illegible] [illegible]ить, малими державами в Европі, що досі між соб[illegible]) не заохочує також до створення незалежної східно-га[illegible]ької держави. Се причинилось би тим більше до балканізації Східної Галичини (?). Отже під сю пору можна говорити про мандат (?). Сей мандат, покищо тимчасовий, мали початково предложити Польщі, але під сю пору НЕ ТІЛЬКО ЛОНДОН А Й РИМ МАЮТЬ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТИ ТАКОГО КРОКУ.

„ФОРМАЛЬНО ВКАЗУЄТЬСЯ НА СИЛЬНУ ВОРОЖНЕЧУ, ЩО ПАНУЄ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ПОМІЖ ПОЛЬСЬКОЮ І УКРАЇНСЬКОЮ ЛЮДНОСТЮ, ЩО ЧИМРАЗ БІЛЬШЕ ЗАОГНЮЄТЬСЯ В ОСТАННІХ РОКАХ. ОДНАЧЕ В ДІЙСНОСТИ МАЄТЬСЯ ДО ДІЛА ЗІ СВОГО РОДА ВІДПЛАТОЮ ЗА ВИЛЬНУ.

„Роблені в своїм часі спроби СКЛОНЕННЯ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ ДО ПРИНЯТТЯ СЬОГО МАНДАТУ, НЕ МАЛИ УСПІХУ. На се вплинув з одного боку уряд для заграничних справ в Парижі, з другого боку страх перед заогненнєм польсько-чеських територіяльних спорів та союз Польщі з Румунією. Сей союз мав би тоді довести силою положення до розбиття „малої антанти". Всі повисші чеську арґументи зробили сю пропозицию безпредметовою.

„Положеннє представляється під сю пору так, що є до вибору повіреннє мандату Польщі (?), або Лізі Народів. Виступ Лойда Джорджа мав між іншим на меті пригадати деяким варшавським кругам, що міжнародніх справ не можна полагоджувати односторонно".

• • •

„Хвиля", подаючи отсі, щозуміється, особисті погляди якоїсь визначної чужинецької особи, додає від себе:

„Отже не здається виключеним, що з огляду на трудности, з якими звязане повіреннє мандату Лізі Народів, єдино актуальним (?) станеться полагодженне по думці постулятів Польщі (?). Одначе засаднича умова іде в тім напрямі, щоб пошановано волю великодержав не тільки в справі Східної Галичини, але і Виленщини".

• • •

Аліянтські дипльомати і політики ріжні собі думки думають про те, що зробити зі Східною Галичиною, яку по розгромі Австрії самовільно віддали в неволю і на сваволю польських злочинців.

А тимчасом нарід того нещасного краю терпить. Терпить без міри і над міру.

Та не даром він терпить. Не терпить він на се, аби за його кров і рани віддано його знова і на дальше в руки того ворога-злочинця, що завдав тому народови сі рани.

На се ніколи український нарід не згодиться і ніколи на се не позволить.

ДОНСЬКІ КОЗАКИ В РУМУНІЇ ХОТЯТЬ ВІДОКРЕМИТИСЬ ВІД МОСКАЛІВ, А ПРИЛУЧИТИСЬ ДО УКРАЇНЦІВ

БУКАРЕШТ, 15. травня (мая). — Окремі представники Дону в Румунії та перебуваючі в таборах інтерновані Донці підняли перед румунською владою питанне про відділенне Донців від Росіян в окремий табор, а коли з технічних причин се неможливо, то обєднання Донців з Українцями.

Подібні прошення приходять до Української Місії в Букарешті, з тим, щоб вона зі свого боку допомогла до переведення в житте сих законних домагань інтернованого Донського козацтва, яке рішучо пірвало з чужою їм ідеольоґією Росіян про „єдину неделіму Росію".

ВБИЛИ ПОЛКОВНИКА УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ ЗА КРАТАМИ ПОЛЬСЬКОГО ТАБОРУ.

Дня 2. мая с. р. вбили ляхи або большевики в таборі увязнених ляхами українських козаків (з армії Петлюри) в Щипюрні коло Каліша, в Польщі, українського полковника Отмарштейна.

Про убитого полковника Отмарштейна пише таборова часопись „Український Сурмач" у своєму спомині осьщо:

ЮРКО ВАСИЛЬОВИЧ ОТМАРШТЕЙН,

полковник Ґенерального штабу У. Н. Р. люто забитий в ніч з 2. на 3. травня.

1890—1922.

Полковник Юрко Васильович Отмарштейн народився 10-го квітня 1890 року на Херсонщині в м. Терашполі. Середню освіту отримав в Кишінівській реальній школі. Війскову освіту — в Пажеськім корпусі, який скінчив в 1908 році.

Корнетом вступає Отмарштейн в 8-мий Лубенський Гусарський полк.

В 1913 р. поступає в Миколаївську Війскову Академію Ґенерального Штабу, яку закінчує в 1916 році.

До Української армії Отмарштейн вступив в часи Гетьмана в 1918 р. в Кінний Лубенський полк, який розташован був в Київі. Спершу господарем полку, потім Командіром сотні і Командіром полку.

Приймав участь в підготовленню повстання проти Гетьмана. З вибухом повстання зістав призначений на посаду Начальника Штабу у відділ добрармії і Сердюків, яким керував князь Святополк-Мірський. Від згаданої посади енерґійно і настирливо відмовляється, але примушений наказом виїзжає до відділу, який вже був вирушив з Київа на Мотовилівку—Фастів проти Січових Стрільців, що в Білій Церкві підняли повстання і вже встигли захопити Фастів.

Фактично Отмарштейн приступив до виконання своїх обовязків Начальника Штабу вже після бою і на його долю випало завдання лише ліквідувати вже розбитий відділ князя Святополк-Мірського.

Зліквідувавши відділ, Отмарштейн повертається до Київа у свій полк, з яким і виступає на фронт, де під Червоним Трактиром з двома ескадронами козаків і старшинами Українцями переходить без бою на сторону війск Директорії.

Як старшина Ґенерального Штабу, і своїм добровільним переходом на бік армії У. Н. Р. зразу засвідчивший свій певний світогляд Українця-самостійника (свідчили про це і старшини — відомі Українці його товариші по службі), Отмарштейн був одразу призначений на Помічника Начальника Штабу Осадного Корпусу Січових Стрільців, що обложив Київ (1918 р.).

На посаді зпочатку Пом. Нач. Штабу, а потім і Нач. Штабу Осадного Корпусу, Отмарштейн перебуває до березня м. 1919 року. 23-го березня т. р. зістає призначений Війсковим представником в Бесарабії і Сербії, але звідтиль скоро повертається і в липні займає посаду Начальника Штабу 2-гої дивізії Січових Стрільців. Разом з Корпусом С. С. 6-го грудня 1919 р. Отмарштейн переходить на терен Польщі. На інтернаті в Луцьку перебуває до кінця лютого 1920 р. Потім виїздить до Варшави, а звідтиль командіруеться до Праги Начальником Штабу 31 бриґади в Чехословаччині.

З Праги повертається Отмарштейн до Ґенерального Штабу, де займає посаду Начальника Оперативного відділу. З Ґенеральним же Штабом після останньої катастрофи нашої армії приїздить до Ченстохова.

В 1921 р. бачимо полковника Отмарштейна активним учасником Листопадового Повстання, пережившого і перемігшого всі ті трудности і весь той жах, якими так багатий був це найбільш траґічне поривання українського війска до визволення своєї Батьківщини з під катівського царювання Москвинів.

А в ніч з 2-го на 3-го травня 1922 б. р. лютий стріл лихої людини розшматував голову полковника Отмарштейна, обірвавши на завжди кріваво, безглуздо, ганебно життя ще надто молоде і таке потрібне і дороге для тої справи, котрій був небіжчик так правдиво відданий до останньої хвилі.

Такий короткий перебіг служби одного з видатнійших українських старшин! Така безглузда смерть одного з найсвідоміщих, найвідважніщих й найкращих борців за землю і нарід України!

Їх так мало серед нас.

А зараз ще меньше стало.

Будь же певний дорогий полковнику Війска Українського, що Вільна Україна тебе не забуде!

Л. В.

ХОЧУТЬ ВЗЯТИ ЖИДІВ ЗІ СХІДНОЇ ЕВРОПИ

Мексканський уряд оголосив, що він готов приняти до себе всіх жидівських утікачів з ріжних країв східної Европи. Жидівський конґрес, взяв сю пропозицію під увагу та постановив розслідити положенне в Мексику, щоби переконатися, чи добреби було для Жидів іміґрувати до сього краю. Для розслідження умов установлено осібну комісію, з шістьох людий, котра має по скінченню своєї праці видати публичну опінію про порадність жидівської іміґрації до Мексика.

Вячеслав Будзиновський.

НЕРОЗЛУЧНІ

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповіданне з другої половини 17-сотих років.

(Продовженне). (22)

— Тут хтось є — шепнув чабан. — Я чув пирханнє коня.

Чабан став обережно підкрадатися в сторону, де чув пирханнє. Розгорнув галузє корча і побачив аж три коні, що преспокійно паслися. Два були окульбачені, третий навантажений харчами. Се очивидно були коні мерців.

— Сі коні хиба заберемо з собою — сказав чабан. — Нехай бодай така користь з нашої їзди.

— Шкода, — замітив Батюк, — що ми відстали від полковника... Але хто міг знати, що той, котрого ми здоганяємо, вже був небіжчиком і ми бачили його, ще заки вирушили в погоню за ним!.. Бери коні... Тих злодіїв нехай ворони та вовки поховають в своїх жолудках!

•

Василь рішився вертати до Січи, але чогось не міг пуститися в ту сторону, лише цілий день блудив по степу, окружляючи здалека хутір Батюка. До него самого була би тепер не загнала його ніяка сила. І до полковника не мав би сили тепер поступити. Знав, що один і другий принялиб його як рідного сина. Але він чув, що не міг би глянути їм просто в очи. Хоч вже не було свідків його злочину, йому здавалося, що аби показався до Батюка, чи Чмеля, то повисне, як перший ліпший розбійник степовий. Аж коли тепер передумав все те, що сталося в послідних днях, додумався до того, що зробив страшну, страшну дурницю. Ще й сам себе на сміх підіймив. Важив на одну, а вкрав другу... ще й цілував, не знаючи, кого цілує! Він більше боявся, щоби люди не дізналися про сю похибку, ніж про викрадіж і спілку з Татарином.

— Що вони подумають, коли знайдуть дівчину і не діждуться мене?! Гадати-муть, що я погиб. Очевидно з руки одного з тих, що помагали викрасти дівчину... Може й булоби найліпше, щоби так думали... Але в такім случаю і до Січи не вертати мені... Хиба під землю запастися...

— Бездомний!... Бездомний — повторив в розпуці. Аж охнув, так його кольнуло в груди, там де був постріл.

— Бездомний! — крикнув так, що аж кінь здрігнувся. — З твоєї вини, Петре! Чи ти знаєш, що то значить бездомний?! Що мені тепер діяти? Чи до Татар пригорнутися, чи в Великім лузі пропасти, чи до розбійників... до ушкалів приставати?!

Вже цілком смеркалося, як віхав в якийсь ліс. Перший раз прийшлося йому ночувати в лісі не з потреби військової, ані для промислу козачого, а лише тому, бо нігде на сім світі не було даху для него. Заліз в гущавину, припняв коня до корча, назбирав ріща і став кресати. Спалахнув огонь. Василь не лягав, бо знав, що спати не буде. Довгий час сидів без ніякої думки. Туманів вдивляючися в полумінь, докидаючи до огню і підгортаючи грань. Отся робота троха утихомирила його душу, злагодила біль. В тій внутрішній боротьбі стала брати верх добра часть його вдачі.

— Тут не Петро винен, а я сам... Чому зараз не сказав йому, що люблю дівку?!... Він певно був би не ліз мені в дорогу... Що він винен тому, що моя вдача така потайна?... І я винен тому, що лиш на одну одиноку дівку задивився... Тай вперся... бо гадав, що і другому тої самої забаглося... А як би й тілько та одна була і як би прийшло до того, що один мусить уступити одному, то таки я йому зобовязаний, не він мені. За його радою кошовий зробив мене отаманом походу проти Москалів, та дав нагоду вславитися. Не він винен, що я вдурів та виполошив його від себе, так що через те, через мою глупоту не я знищив Москалів, а він... Він спас мені життє, коли я впав прошибнений московською кулею. Мій обовязок був відступити йому дівку та жити з ним в згоді... І чого мені втікати від людий? Ніхто не знає, що я вдіяв, і не дізнається. Одному Петрови я повинен висповідатися. На душі стане лекше. Він простить і змовчить. Не скаже нікому.

Ті міркования успокоїли Василя. Закотив на грань більшу колоду, щоби огонь не погас як він засне. Закутався в бурку і прижмурив очи. Заснув з тою постановою, що завтра поїде до Петра, від него до полковника... Заживе тихим, спокійним життєм, в сусідстві побратима.

Сон більше змучив його, ніж покріпив. Снилася йому запорожська погоня за Татарами, що втікали з ясиром. Він сам відбився від свого війска, заблудивши в лісі. Чує крик. Пробирається туди корчами і бачить, як Марта борониться, відпихає від себе Татарина, що хоче цілувати її груди. Татарин закидає на неї аркан і привязує до дерева. „Милий мій!" кричить Марта, побачивши його. „Василику, спаси мене!" Він прискакує, розрубує Татаринови голову, обіймає Марту, цілує груди. Нагло почув за собою крик, „Ти тут злодію?!" кричав до него Петро, надбігаючи з цілою сотнию козаків. Вхопили його і на татарськім аркані, що зняли з Марти, повісили. Висить він так на дереві і видить, що Петро бере Марту на руки, як дитину і виціловує її груди. Марта обняла його за шию...

— Ти злодію! Вкрав мені одну, тепер крадеш другу?! — крикнув Василь голосно і опрокинувся.

Вже зоріло, огонь дотлівав. Василь був мов з хреста знятий.

Прикрий сон вигнав з його душі добрі думки і вчерашну постанову їхати до Петра та полковника. Почув себе ще нещасливійщим, ще більше покривдженим, ніж вчера, коли блудив по степу. Гадав, що так постуденіло, а то горячка так трусила ним. Докинув на грань ріща. Бухнув огонь, але і се не помагало. Встав і закутаний в килим став ходити кругом огню, гадаючи, що рух розігріє його.

— Вкрав мені, вкрав! — повторив на голос. — Вкрав мені всьо... Вкрав дівчину, вкрав дах над головою... І душу погубив. Се за те, що ми взяли його під нашу стріху, сего найдуха! Так відвдячуєся приймак. Ви на се, батьки мої, взяли його в прийми, вигодували та випестили, щоби він колись погубив вашу рідну дитину. Чому не втопили тоді як щеня... ту гадину?! Я аж тепер прозрів. Тепер бачу, що він лукавив зі мною. То був лис в овечій шкірі. Все надував мене. Я гадав, що то мій сердечний друг, а то клятий ворог. Я гадину грів за позухою.

Став пригадувати собі всячину з найдавнійших часів і у всім добачував тепер підступ, зраду, лицемірство, лукавство, глум.

— Отаманство в поході против Филемонова вимантив зразу для себе, а відтак, щоби мені зробити збитка і осмішити перед старшиною, великодушно зрікся і випросив отаманство для мене. Він вже тоді змовився був з Ухачем та іншими, що зроблять всьо самі без мене. Се на те, щоби старшині показати, який я ледащо... що трохи не запропастив війско і Запороже... А мою рану і мою недугу... хто завинив, як не він? Я був би напав на Филемонова тоді, коли він спав. Петро забрав мені провідників Ухача і Калмика. Він, своєю незручністю розбудив Филемонова і вигнав його з хати на боєвище. Нещастє хотіло, що саме тоді я налетів на него... Але і тоді я був би ділав обережнійше, як би не був роздратований своєвільним поведеннєм Петра. Се, що він спас мені життє, яке висіло на волоску, не зобовязує мене до ніякої вдячности. Се було з його вини, бо то він загнав мене під московську пістолю... Він любив дівку вже тоді, коли мене переконував, що про жадну не думає, бо батьки богачі і своїх дівок жадному з нас не дадуть. Він потерпав, що я буду сватати дівчину і вона мене прийме. Хотів мене держати з далека від дівки, доки сам не закрутить їй голову. Хто знає, чи не взяв би і другу, як би так вільно було і дали йому?!

— Кулька в серце, то ще найменша кара для такої гадини! — крикнув, досідаючи коня.

• • •

Петро, полковник і Марта, що ночували в лісі коло броду на Міусі, дожидали Василя до самого полудня. Коли він таки не показався, вони погадали, що Василь загнався далеко в погони за спільниками убитого Татарина і так скоро не годен вернути. Вони поїхали домів. Коли приїхали, вислали до Батюка хабана з вістями і за вістями. Батюк відповів, що ідучи за тропою спільників злодія, зайшов до тих трупів біля байрака, які й вони бачили, заки пустилися в погоню. Значить, злодій живучих спільників уже немав, отже Василь не пішов за спільником убитого над Міусом Татарина. Стали поважно потерпати за него.

— Василеви рішучо щось мусіло статися — промовила Марта. — Він лишив мене саму там коло броду, так далеко від хати. Чей же мусить бути цікавий, чи я вернула домів. Він вихопив мене з рук Татарина і знає, що тато й мама схочуть подякувати йому.

— Василь таких церемоній не любить — замітив Петро. — Я більше дивуюся з тої причини, що він не зголошуєся по коні.

— Не знаю чому, але ще тоді, коли відходив від мене, він казав мені, що може не верне. Просив, щоби в такім случаю відіслати карого Батюкови.

— Може він непевний, що Батюк справді дарував йому того коня? Може гадає, що Батюк зажартував собі з бідного козака. Сам не має смілости відставити коня, то просив других.

Але тут ще другий його кінь, — вмішався полковник — безперечно цінніший від Батюкового. Василь убив Татарина, тож кінь його лицарська добича. Кінь його, не наш. Не можу подумати козака, що відпекався би такого коня. Я взагалі дивуюся, що він такі дві перли між кіньми лишив під опікою дівчини.

— Все те ще наслідки недуги, він ще не цілком віджив — пояснив Петро. — Тепер він химерить так по кождій утомі. Так було по повороті з поїздки в степ до московських костий, так мабуть було також тепер, по нагінці за Татарином і по боротьбі з ним.

— Василь справді виглядав так, начеб ще не вийшов з недуги — вмішалася Марта. — Мені аж лячно стало, коли він, убивши Татарина, вернув до мене і стягнув з моєї голови татарську кучму. В перший хвили, глянувши на мене, він поблід, впяливши в мене очи... мутні як в мерця. По хвилинці ті самі очи блиснули так несамовито, так хижо... Я потерпала, що ось-ось сипнуть снопом іскор, що спалять мене. Відтак огонь очий знов потух, вони знов змутніли і відверталися від мене. При тім він чогось дуже квапився. Оповідаючи, як до того прийшло, що попав на Татарина і увільнив мене, говорив так скоро, начеб хотів всьо розповісти всьо нараз, одним словом. Відходячи від мене, він просто втікав.

— З утоми мабуть знов розгорівся — повторив Петро свою думку. — Він повинен ще якийсь час здержуватися від таких, спотребляючих сили походів... Міркую, що вернув до Березівки. Я зараз також вертаю туди. Як він дома, дам вам знати. Як його нема, то з ним щось недобре сталося. Тоді мусимо розіслати козаків на всі сторони. Може заедужав і де в степу лежить безломічний.

— А я поїду до Батюка — додав полковник. — І так мушу відставити його коня, котрим сюди приїхав. Коня дарованого Батюком Василеви, поки що задержу у себе. Ти, Петре, возьми до Березівки коня по вбитім Татарині. Може Василь справді у тебе. Як його нема ні в Березівці, ні у Батюка, то справді мусимо зробити так, як ти кажеш. До помочи возьмемо оба пси... мого Босого і Батюкового Сірка. Вони й по кількох днях знюхають тропу, хоч би й дощ упав. Підемо з собаками над Міус і звідтам зачнемо слідити.

• • •

По дорозі з Березівки до Батюка, вже на захід від полковника, був нелубокий, широкий яр, можна сказати балка. Ідучи до Батюка, чи від него, Петро, як не поступав до полковника, то все їхав сим яром. Від полковника до Батюка дорога ішла попри яр, бо в сім відтинку яру його боки були так стрімкі, що лише пішний міг зійти, чи зсунутися в низ, на дно яру.

Верхи яру, критий густими кущами, сидів Василь на поваленім дубі, визираючи когось від Березівки. Його кінь стояв в ліску, кількадесять кроків за ним, на припоні. Був спокійний, як в звичайні часи. Лише очи горіли якимсь нездоровим огнем.

(Дальше буде).

СТУДЕНТИ.

— Маленький кабінетик на четвертому поверсі повний. У перший хвилі мені тяжко догадатися, що наповнює більше цю кімнатку — пять кроків довгу а чотири кроки широку — чи дим із тютюну, чи молодці, що зібралися на товариську гутірку. По черзі пють чай із одної шклянки, бо більше шклянок „колись буде".

Хазяїн услужно подає „цукор":

„Ось прошу, будь ласка, беріть насолоду життя, тільки не називайте її сахариною, бо ще готова в неї замінитися".

— Хто приніс із собою, витягає із кишені шматок ряйонованого хліба і ділиться ним із тим, хто цей насущний „забув дома".

„Мені здається, що коли випити шклянку горячого чаю, так пів дня не треба в печі топити".

„Найліпше так загартуватись, щоби взагалі не потребувати топити", замітив блідий як смерть фільософ.

„Колиж твій докторат?" запитав його хазяїн „доктор" на третому році медицини.

„Як видержу своє загартування, так цього семестра", усміхнувся лагідно фільософ.

„Перегартоване зелізо стає крихке і само може розсипатися", зловіщо промовив технік.

Але фільософ не чув натяку. Він заглубився в якійсь грубій німецькій книзі, яку подав йому хазяїн кабінета. „Ось Німці помимо мислимо найгірших условин працюють невтомно. Хочуть перепрацювати всі злидні, хочуть перепрацювати міліярди золотої контрибуції, хочуть перепрацювати брак торговельної і воєнної фльоти, коли остаточно перепрацюють Францію, Росію, Англію..."

„Не скоро вони піднимуться", не витерпів „дипльомат", правник, що має посаду при „уряді". „Адже стоїть над їхнім карком а радше кишенями Франція. Вістрє малої Антанти звернене не так проти Росії як проти Ґерманів. Ґерманська раса..."

„Хто знає чи Славяне підуть разом з Романами чи з Ґерманами", „експортовець" мусів те жвставити своє словечко, в цьому моменті, коли земна куля зробилася безповоротно так маленькою, що Єгипет чи то Індії лежать не дальше як перед роками Київ або Відень. За день-два засядуть за одним столом Українці побіч Індусів, Хінців, Японців..."

„Товариші все-ще занадто висувають на перше місце порожний звук націоналізму, різко і дещо з погордою сукнув „большевик", з фаху мабуть природник, або правник або навіть медик, „завтра не належить до націй. Усі народи землі це одна нація. О много варніщий чим поділ землі на національні держави, обведені вузкими границями, що спинюють усякий розвиток, не дозволяючи культурам вирівнюватися, о много важніще клясова боротьба, зведення усіх людий по позему праці що одиноко підносить звірину на позем людини. Доки не зникнуть визискувачі і визискувані".

„Так, такими фразами засипують комуністи весь світ — для осягнення своїх найтісніщих, частоо чисто особистих цілей".

„Товаришу, не можна робити систему одвічальним за провину одиниці".

„Ба, теж у самому жерелі комунізму — Московії — бачимо куди гірші провини, як кажете; це сам систем нищить свої буцім то ідеальні підстави. Єдну тезу за другою відкидалиби, як непридатний лях на смітник, а що найважнійше — питання націоналізму розвязують куди простіще чим попередний царат; нема инших народностей тільки Москалі, хто посміє назвати себе Грузином, Фінляндцем, Українцем мусить „іти під стінку за контрреволюцію", хочби він був найревнійшим комуністом.

„Це спорядичні случаї..."

„Від тих спорадичних случаїв згинула, або тиняється на еміграції вся українська інтеліґенція".

„Пане товаришу", замітив хазяїн званий ізза своєї втихомирливости — слово його власного винаходу — Лойдом Джорджом — „так як справи стоять ми всі включаючи тов. Винниченка та Грушевського маємо переконання, що проба комунізму, переведена з таким накладом крови, а тепер голодових жертв, яко невдячна, добігає свого кінця. Найважнійша в цьому наука для нас, що інтернаціонал в Московщині розуміють як друге збирання земель руських і вигублюванне огнем і мечем инших національностей під якими би то не було видами".

Все таки не бачу я тому всьому причини, чому би нам у границях чисто товариського, безпартійного обєдинення, яким є „Січ" вводити зівсім злишні партійні а навіть клясові спори — замітив один із наймолодших технік Сніп.

„Таж ви мабуть чули, товаришу, про меморандум українського студентства до Генуї і участь „Січи" в демонстрації проти окупантів?"

„Чути я чув і якраз думаю, що до цеї чисто політичної акції товариства „Єдність" годі нам членам академічного товариства, політичного, чисто степового, брати корпоративно офіціяльну участь..."

„Бо ми готові стрінутися із неприємностями зі сторони так льояльних досі австрійських властий, коли антанта з певністю незадоволена нашим виступом, дасть легкий натяк у цьому напряму".

„Вже це моглоби стати катастрофою для неодного з наших коли-б їм прийшлося покинути Австрію, з окремаж Відень".

„Це правда, хоч і як гірко нераз тут нам приходиться, а вже одно користування публичними книгозборами та научними середниками не дає проміняти Відня на Загреб або яке инше місто".

„Що до прочих Славян, то нашим мабуть найкраще в Празі?" — запитав хазяїн одного з гостей, що саме прибув з Праги.

„Мабуть, що так. Наші принайменше забезпечені харчами. Нас девятьсот молоді ділиться властиво на два гуртки. Більшість згуртована в „Академічній Громаді", чоловіка 40—50 лівих у „Драгоманівському Гуртку".

„Другим важним центром треба вважати Варшаву", сказала одинока присутна товаришка, стичла фільософка Язичинська.

„Не забувайте, що ви там не були", без оглядности сказав большевик, „Варшава тільки для наших Придніпрянців!"

„Їх там чоловіка на 1000 назбирається", сказав Мащенко, Придніпрянець із Київа, один з правих, або як ліві твердили з лівих, але життя і там не рожеве, отже зі „Союза укр. студ. Громад" виступив недавно корпоративно один гурт, душ із 20 і вписався до московської студентської організації".

„Це прямо скандал на мій погляд", отверто призналася товаришка.

„Ваш погляд граничить із нашим", признав господар, „але тут мабуть треба шукати ідейних причин, бо Москалі, праві чи ліві, мають більші засоби чим наші".

„Кількиж тут нас є у Відні?" запитав Пражанин.

„Всі студенти згуртовані на „Січи". Всіх є 340, в тому около 10 т. зв. комуністів, які переважно визначаються цим, що зівсім не здають, або перепадають при іспитах".

„Зате мають добрих бесідників".

„Так, так, крикунів нам тепер особливо треба".

Обиджений комуніст хотів було запротестувати з принзипіяльної точки погляду, але на жаль це було фактом і він удав, що цього не чує, бо заглубився в оживлену тиху розмову з господарем.

„В Берліні", перервав медик, маємо 130 наших поділених теж на націоналістів і інтернаціональників, які поки що аж до винайдення спільної усім пролетаріятам мови послуговуються українською мовою. В Загребі учиться 15 душ, в Брукселі 3—4, в Парижі 10, в Білгороді 5—10, Лондоні 1—2..."

„Все таки добродію, ви забули те чого вам не слід було забувати; так це „Старий Край", завважив поважно майже обиджено юнак, який досі не промовив ні слова. Сидів на ліжку, заглублений в читанню якоїсь книжки. Здавалося, що не звертав на нікого уваги, тож і на нього не звертали і з питаннями до нього не відзивались. Сидів на ліжку незавважаний, як Старий Матірний Край, який із еміграції у Відні, Берліні, Празі чи Парижі представлявся під варварським наїздом чимось так далеким відорваним, що чи згадувати чи не згадувати про нього боліло однаково. Отже там кипіла боротьба не менше завзята і повна жертв, як за час отвертої війни... Багнетів у краю було більше чим колинебудь иншим разом. Тут захід ставив границю голодному схорованому Сходові, який туйтуй грозив саранчею упасти на сяк-так животіючі господарства, та виссати з них послідні соки, як це вже зробив із иншим краєм Европи — цвітучою Україною..."

Тепер коли представник тамошного студенства, член виділу „Кума" тов. Синиця забрав голос, усі мимохіть зацікавилися. Чули вправді його офіціяльний звіт на „Січи", але всі були певні, що до офіціяльних слів доложить ще щось, чим ось боліли серця вже третий рік, вискаже слово, якого всі дожидали, вирішить загадку, що болючою зморою томила її усіх у сні і на яві.

Вертати до старого краю, чи вчитися на чужині? Ставати в ряди пасивних борців за права людини у таборах смерти та вязницях, чи серед холоду та голоду добувати знання і з таким оружем виступити до останнього бою; чи збільшити кадри вільного приватного університету у Львові, де наука зводиться до ілюзії, а виклади професорів до таємних сходин Чорної Руки або Мафії.

Синиця знав добре, яке питання у всіх на язиці, тож не відповів на нього. „В нас записано 3000 душ. Цифра може імпонувати. Але висліди можуть імпонувати ще більше. Самоосвіта перемінилася уже давненько в правильні виклади. Слухачі користають із знання учителів, хоча очевидно — як це діється на цілому світі — доповнюють та заокруглюють знання пильною лектурою. Пильніст юнагороджують инші браки".

„Чи думаєте, що наша присутність у краю могла би хоч на щонебудь придатись? — не витерпів большевик.

„Очевидно, що присутність деяких одиниць, особливо записаних на права, які позволяють приїздити до міста тільки на іспити, вчитися дома, а свобідний час ужити для певних цілей — могла би принести користь. Але мушу додати, що правників маємо досить. Як найменше потребуємо партійних робітників, що в своїй партії добачують єдине спасення України, а вже зівсім не бажані крикуни, що стоять на інтернаціональному ґрунті, з метою насільно накидувати свої погляди другим а опірних „ставити під стінку".

Слова Синиці, хоч як загальні і оперті на сильних досвідах, видалися большевикови надто особистими. Він забрав свою міністеріяльну торбу і опустив кабінетик.

Розмова перейшла на особисті теми. Кождий мав свої болі.

„Хазяйка знова підвищила за ґез".

„Трамвай від першого підносить тарифу".

„Харч на мензі коштувати-ме від завтра о 500 корон на тиждень більше".

„Перелатую власноручно свої черевики вже пятий раз і це нічого не помагає", бідкався „хірург".

„Свій плащ мушу конче післати до Штайнеха, щоби його відмолодив".

„З дому не можуть прислати ні сотика. Пишуть, як не можеш жити, то вертай! На чию ласку?"

„Бідний большевик! Думаєте, що це він з добра удає комуніста? Адже із голоду давно хотів у Дунаю скупатися. Дали йому заробіток, то-ж мусить!"

„Одні на ліво, другі на право".

„Так, монархістичні організації дають теж своїм допомогу".

„Проти допомоги якої-такої не можна богато говорити, коби вона не псувала характерів. Що то буде з людини, яка сьогодні від одного, завтра від другого одержує запомогу, а що найгірше, коли це студент і тратить при цьому ціль із перед очей, три рази падає при іспиті?"

„Що ваша наречена? — запитав технік господаря.

„Дякую, думаю, що може ще сьогодні загляне".

Гості поволи розходились.

Синиця помітив із жахом брак своєї торби. На її місци лежала зівсім подібна инша. Це, як пізнав господар, була торба большевика.

Синиця остав сам із господарем.

В торбі були записки про віденську організацію Сін-Файну.

(Конець буде).

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Пошукую своєї краянки **МАРІЇ ПРИБИЛЬСЬКОЇ,** вдови по Михайлі Прибильськім, походячої з села Новосілці, пов. Сянок. Рік тому мала перебувати в Ann Arbor, Mich. Хтоби про ню знав або вона сама, прошу зголоситися до: **John Rohach, Box 10, Bentleyville, Pa.**

ПОТРІБНО дві женщини до мешкання. Голоситися під ч. **622 E. 13th St., Room 18, New York City.** 33

ЖЕНЩИНА, знаюча крій всякої жіночої одежи, модярство, як і всякого рода ручні жіночі роботи, звертаєсь до українського загалу з прошенням чи би хто не був ласкав подати її інформації де булоб відповідне місце межи нашими людьми до отворення „Dress Making" інтересу. Єслиб хто був ласкав відписати мені, то прошу до редакції „Свободи" під „Dress Maker". 33-36

КОНКУРС.

Парохія Carteret, N. J., близько Ню Йорку, пошукує дякоучителя, який провадив би хор, добре учив школу, давав представлення і концерта. Місце до обняття від 1-го липня с. р. Платня 100 дол. місячно і доходи. Вимагаєся рекомендація з попереднього місця. Голоситися листовно: **St. Demetrius Ukrainian Church, Roosevelt Ave., Carteret, N. J.** 33,35,37

НА ПРОДАЖ ґросерня і бучерня з причини недуги. Бизнес вироблений межи Українцями і Поляками. Тижневий оборот $500—$700. Голоситись на адресу: **353 Henderson Street, Jersey City, N. J.** 31-33